

Gibraltár – A Mediterráneum kulcsa

Szente-Varga Mónika

2017

„El a kezekkel a Sziklántól!” (*The Sun*)¹

2016

„Semmiképpen, José! Soha nem fogja rátenni a kezét a Sziklára!”

„A kezemet nem is teszem rá, hanem a zászlónkat azt igen, s hamarabb, mit azt ön [Picardo] gondolná!”

(Szópárbaj Fabian Picardo gibraltári politikus és José García Margallo spanyol külügyminiszter között, 2016. október eleje)²

2013

„José Gacía-Margallo úgy viselkedik, mint Franco tábornok, a volt diktátor. [...] Amiket García-Margallo úr mondott, jobban hasonlítanak olyan kijelentésekre, amelyeket Észak-Koreától szoktunk hallani, s nem egy EU-partnerállamtól” – (Fabian Picardo).³

2013

„Spanyolországnak Gibraltár olyan, mint a cipőben a kavics. Nyomja és nyomja a lábat – kényelmetlen. Mindig így volt és mindig így is lesz.” (Brit diplomata)⁴

Bevezetés

A tanulmány az utóbbi 70-75 év történéseit tekinti át, ezáltal egy hosszabb időintervallumban helyezi el és kutatja a Gibraltárt (a Sziklát) érintő eseményeket, ezek alapján tendenciákat állapít meg. Célja továbbá, hogy a Gibraltárral kapcsolatos, a 2010-es évektől újra felpezsdülő vita háttérét és mozgatórugóit a maguk komplexitásában mutassa be. A korabeli

¹ A brit napilap, *The Sun* kampánya 2017. április 4-én kezdődött Gibraltárral kapcsolatban ezzel a mottóval.

² Margallo responde a Picardo: «La mano no, pondré la bandera, y mucho antes de lo que él cree» (2016). *ABC*, 2016. 10. 06. Forrás: www.abc.es/espana/abci-margallo-responde-picardo-mano-no-pondre-bandera-y-mucho-antes-cree-201610060032_noticia.html (A letöltés dátuma: 2017. 03. 26.)

³ HENDERSON, Barney – DOMINICZAK, Peter (2013): Gibraltar Dispute Is a 'Serious Concern', Says David Cameron. *The Telegraph*, 2013. 08. 05. Forrás: www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/spain/10223065/Gibraltar-dispute-is-a-serious-concern-says-David-Cameron.html (A letöltés dátuma: 2017. 03. 26.)

⁴ GOVAN, Fiona (2013): The battle over Ceuta, Spain's African Gibraltar. *The Telegraph*, 2013. 08. 10. Forrás: www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/spain/10235205/The-battle-over-Ceuta-Spains-African-Gibraltar.html (A letöltés dátuma: 2017. 04. 04.)

sajtó szolgáltatta a legfőbb forrásokat; a tanulmány spanyol, brit és gibraltári napilapokat is feldolgoz. A kutatás jelentőségét adja, hogy a Földközi-tenger térségének komplex, politikai, migrációs és humanitárius válságai megerősítették Gibraltár birtoklásának jelentőségét. Nem véletlen a mondás, hogy akié Gibraltár, az a Földközi-tengeren zajló hajózást is ellenőrzi egyben.

Hidegháborús előzmények: az 1950-es évek

A második világháború után teljesen elszigetelődött Spanyolország számára a kialakuló bipoláris szembenállás lehetőséget biztosított arra, hogy visszakerüljön a nemzetközi porondra, és rendezze kapcsolatait más országokkal. Mindezek közül kiemelendő, hogy 1951-ben normalizálódtak a brit–spanyol diplomáciai kapcsolatok; 1953-ban az Amerikai Egyesült Államok és Spanyolország katonai megállapodást kötött. Az ötvenes évektől egyre nagyobb jelentősége lett annak, hogy ki áll a kommunistaellenes oldalon, mindezzel természetesen háttérbe szorítva a demokratikus berendezkedéssel kapcsolatos megfontolásokat és aggodalmakat. Így Spanyolország egyre inkább vissza tudott illeszkedni a nemzetközi rendszerbe. A folyamat betetőzésének tekinthető, amikor 1955 végén – Magyarországgal egy időben – Spanyolország ENSZ-taggá vált. A spanyol vezetés aktív szerepvállalásra törekedett a szervezetben, és már 1963-ban a gyarmatokkal foglalkozó 24-ek különbizottsága elé vitte a Szikla ügyét. Ezáltal „Gibraltár jövőjének kérdése a spanyol–brit reláció szűk határai közül kikerült a nemzetközi politika tág mezejére.”⁵

A Franco-diktatúra az Egyesült Nemzeteket platformként kívánta használni a területi kérdés tisztázására. Utóbbi spanyol értelmezésben azt jelentette, hogy Gibraltár visszakerül az ibériai országhoz. „A spanyol fél álláspontja szerint Gibraltár gyarmati státusa ellentétes az ENSZ Alapokmányával, és dekolonizációját a területi integritás és nemzeti egység elve alapján kell végrehajtani. [...] Tehát nem egy nép önrendelkezéséről van szó, hanem egy ország (Spanyolország) területi integritásának helyreállításáról, amelyen idegen gyarmatot létesítettek és tartanak fenn.”⁶

Intenzív nyomásgyakorlás: az 1960-as évek

Noha 1963-ban még nem született határozat Gibraltárral kapcsolatban, 1964 őszén újra napirendre került a Szikla sorsa, és a 24-ek különbizottsága határozatban szólította fel az Egyesült Királyságot és Spanyolországot tárgyalások folytatására és a kérdéses terület dekolonizálására.⁷ Ennél a pontnál fontos megjegyezni, hogy a Gibraltár hovatartozásáról döntő 1713-as utrechti béke két féllel, a spanyol és a brit koronával számolt, a területen élőkkel nem. Kimondta azt, hogy a terület örökre brit, de ha esetleg a britek lemondanak

⁵ HAIGH, Robert Henry – MORRIS, Dennis. S. (1992): *Britain, Spain and Gibraltar 1945–1990: The Eternal Triangle*. London – New York, Routledge. 12.

⁶ KOVÁCS Barnabás (2009): Gibraltár: az önrendelkezési jog újabb erőpróbája. *Külgügyi Szemle*, 8. évf. 1. sz. 170.

⁷ Magyar Országos Levéltár (MOL), XIX-J-1-J Tük iratok, Anglia, 1968, 11. doboz, 14 d/ 00779/1969.; INCZE Jenő (1969): *A Gibraltár körül folyó brit–spanyol vita*. London, 1969. 01. 15.

róla, akkor első lehetőségként a spanyol koronáé lesz.⁸ Következésképpen a brit vezetés nem sietett a dekolonizációval: egyrészt érdekei fűződtek ahhoz, hogy a területet tartsa, másrészt az is fontos volt számára, hogy a Sziklát a spanyol vezetés ne szerezhesse meg.

Bár Nagy-Britanniát erős atlanti kötődés jellemzi, jelentős pozíciókkal bírt a Mediterráneumban is. Fontos hangsúlyozni, hogy ezek éppen a hatvanas években gyengültek meg Ciprus 1960-as és Málta 1964-es függetlenségével. Gibraltár dekolonizálása tovább csökkentette volna a brit érdekérvényesítő képességet, hiszen a Szikla a „Mediterránum kulcsa”; akié Gibraltár, ellenőrizheti, hogy ki hajózik be a Földközi-tengerre, illetve ki jut ki onnan. A stratégiai megfontolások mellett a brit vonakodásnak belpolitikai okai is voltak. A brit állampolgárok szemében minden bizonnyal nem lett volna népszerű a hajdan-volt birodalom további zsugorodása, és ez negatívan befolyásolhatta volna a brit kormány népszerűségét és hazai támogatását. Végül, de nem utolsósorban az is fontos szempont volt, hogy a dekolonizáció révén Gibraltár a Franco vezette Spanyolországhoz került volna, tehát a gibraltáriaknak egy diktatúrában kellett volna élniük,⁹ illetve a terület megszerzése növelte volna a Franco-rezsim belső támogatottságát és presztízsét.

Mivel Nagy-Britannia nem hajlott a dekolonizációra, a spanyol vezetés büntető intézkedéseket foganatosított. Lelassította a közlekedést a spanyol–gibraltári határon. Egyre nehezebbnek bizonyult az egyik oldalról a másikra átjutni, legyen szó személyekről, áruról stb. Ez mind a spanyol, mind a gibraltári gazdaság számára károsnak bizonyult, továbbá Gibraltár esetében azzal a következménnyel járt, hogy egyre inkább rászorultak a brit segítségre. A spanyol kormány abban reménykedett, hogy Nagy-Britanniának idővel terhes lesz Gibraltár anyagi támogatása, és elengedi majd a Sziklát, amely Spanyolország ölébe pottyan.

A brit lépést megkönnyítendő, 1966. május 18-án a spanyol vezetés javaslattal állt elő Gibraltárral kapcsolatban. Ennek a lényege, hogy Gibraltár spanyol kézre kerül, ugyanakkor marad a brit katonai jelenlét a területen. Ezt egy kétoldalú brit–spanyol egyezmény rendezné. Gibraltár pedig – nemzetközi garanciákkal – Spanyolországon belül speciális státuszt kap, amely magában foglalja többek között a szólás- és gyülekezési szabadságot.¹⁰

Óhatatlanul felvetődik a kérdés, hogy ez a különleges státusz pontosan mit is jelentett volna, hiszen ekkor, a Franco-rendszer idején az említett szabadságjogok nem léteztek spanyol földön. Mennyire lett volna engedékeny Franco Gibraltár esetében? Csali volt csak a speciális státusz, vagy tényleg hajlandó lett volna Gibraltárt máshogy kezelni, mint az ország többi részét? Utóbbi akár dominóeffektust is elindíthatott volna, amely során például a katalán és a baszk részek is ilyen kondíciókat kívánnak. Ez már nem derül ki, ugyanis a brit fél elutasította a május 18-i spanyol javaslatot. Ezt követően a spanyol vezetés megpróbálta fokozni a nyomást a gibraltári, illetve a brit oldalon. A Sziklát egyre inkább elszigetelték: korlátozták a légi forgalmat, nem engedték át a gibraltári oldalra az ott dolgozó spanyol női munkaerőt, nem fogadták el a gibraltári dokumentumokat stb.

A konzervatív-nacionalista *ABC* folyóirat számos cikket és több címlapot közölt ebben az időszakban Gibraltárral kapcsolatban. Az egyik a *Gibraltári vasfüggöny* címet viselte.

⁸ LINCOLN, Simon J. (1994): The Legal Status of Gibraltar: Whose Rock is it Anyway? *Fordham International Law Journal*, 18. évf. 1. sz. 292–293. Forrás: <http://ir.lawnet.fordham.edu/ilj/vol18/iss1/8> (A letöltés dátuma: 2017. 04. 04.)

⁹ Ráadásul a lakosság egy része éppen spanyol polgárháborús menekült volt, akik a Franco-rendszerrel szemben a Sziklán kerestek menedéket.

¹⁰ HILL, George (1974): *Rock of Contention. A History of Gibraltar*. London, Robert Hale Co. 456.

„Amikor Winston Churchill kitalálta a Vasfüggöny kifejezést, elfelejtett megnevezni egy másik választóvonalat, amely legalább annyira szégyenteljes, mint az első. Egy olyan vonalról van szó, amely egy spanyol területet spanyol területtől választ el. Vajon meddig?”¹¹ A kormánypárti spanyol sajtó azt sugallta, hogy ebben a vitában Spanyolország az áldozat. Az *ABC* például a következőket írta: „Spanyolországot elzárták egy olyan területtől, amely teljesen spanyol: Gibraltár. A mi földünk.”¹² Ha a konfliktust csak ebből a napilapból ismernénk, az az érzésünk támadhatna, hogy nem is a spanyol hatóságok akadályozták az átkelést, hanem a másik oldal.

Gibraltár fizikai elszigetelése mellett a spanyol vezetés folytatta a diplomáciai kampányt az ENSZ előtt. 1966. december 20-án látott napvilágot a világszervezet közgyűlésének határozata (RES/2231), amely mind a spanyol, mind a brit felet a tárgyalások folytatására biztatta, illetve arra, hogy vegyék figyelembe a területen élők érdekeit.¹³ A határozatot mindkét állam a saját sikereként könyvelte el. A spanyol vezetés úgy értelmezte az ENSZ-határozatot, hogy a gibraltáriaknak az az érdeke, hogy a gyarmati sorból felszabaduljanak, következésképpen a területnek haladéktalanul spanyol kézre kell visszakerülnie. A brit perspektíva szerint viszont a területen élők érdekeinek figyelembevételét azt jelenti, hogy meg kell őket kérdezni arról, hogy mit is akarnak. Ezért 1967-re népszavazást írtak ki a Szikla hovatarozásával kapcsolatban. A gibraltáriak két opció közül választhattak:

„(a) spanyol szuverenitás alá kerülni azon feltételek mellett, amelyeket 1966. május 18-án a spanyol kormány öfelsége kormányának felajánlott, vagy

(b) önkéntesen megtartani a brit kötődést, úgy, hogy Nagy-Britannia továbbra is vállalja jelenleg fennálló kötelezettségeinek ellátását, és megmaradnak a demokratikus helyi intézmények.”¹⁴

A két választási lehetőség megszövegezésében jelentős eltérés volt. Egyrészt az (a) opció esetében nem ismertették részletesen a spanyol kondíciókat; ezeket a választópolgárok nem feltétlenül ismerték. Másrészt csak a (b) opcióhoz kötődtek olyan pozitív fogalmak, mint demokrácia és helyi intézmények, illetve kötelezettségek Gibraltár irántában.

A megszövegezés, bár tendenciózus volt, mégsem játszott döntő szerepet a referendum végeredményében. A lakosok Nagy-Britanniához akartak tartozni. Olyannyira, hogy a 12 762 választásra jogosult gibraltáriból 12 182-en (95,46%) el is mentek szavazni. A kiugróan magas választási részvétel mellett megtartott szavazáson 12 138 fő, azaz a szavazók 99,6%-a voksolt a (b), azaz a brit opció mellett.¹⁵ Később ez a nap, július 10-e Gibraltár nemzeti ünnepévé vált.

A referendumot követően Nagy-Britannia alkotmányt adott Gibraltárnak. Az 1969-es gibraltári alkotmány¹⁶ tovább rontotta az amúgy sem felhőtlen spanyol–brit viszonyt. A spanyol kormány tovább fokozta a nyomást Gibraltáron. „Gibraltár nem ér meg egy háborút,

¹¹ La alambra de Gibraltar. *ABC*, 1966. 10. 20., 1.

¹² Cierre de la frontera con Gibraltar. *ABC*, 1966. 10. 26., 1.

¹³ *Question of Gibraltar* (1966). [Res/2231]. 1966. 12. 20. Forrás: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/005/34/IMG/NR000534.pdf?OpenElement> (A letöltés dátuma: 2017. 04. 28.)

¹⁴ *The 1967 Referendum*. Gibraltar. The unofficial homepage. Forrás: www.gibnet.com/library/ref1.htm (A letöltés dátuma: 2012. 10. 10.)

¹⁵ INCZE 1969.

¹⁶ *Gibraltar Constitution Order 1969*. Forrás: www.gibraltarlaws.gov.gi/articles/1969-00R.pdf (A letöltés dátuma: 2017. 03. 20.) 2006-ban a terület új alkotmányt kapott, amely 2007-től érvényes.

de tönkretesz majd egy barátságot. Érett gyümölcsként fog ölünkbe hullani” – nyilatkozta állítólag Franco.¹⁷ A spanyol vezetés 1969. október 24-től a területet teljesen elszigetelte.¹⁸ Nemcsak a szárazföldi határt zárta le, hanem megszüntette a közlekedést,¹⁹ nem engedélyezte a spanyol terület felett Gibraltárba irányuló légi közlekedést, és elvágta a telefonvonalakat.

Erősödő gibraltári identitás: az 1970–1980-as évek

Bár korábban is létezett gibraltári identitás, ez a hatvanas évekig kevésbé volt markáns, hiszen több ezer spanyol állampolgár járt át Gibraltárba dolgozni, a gibraltáriak pedig gyakran utaztak át a határ másik oldalára, kirándulni, szórakozni, autózni. Az, hogy több mint egy évtizeden keresztül, egészen 1982 decemberéig a határ zárva volt, megerősítette a gibraltáriak helyi kötődését. Nem volt lehetőség arra, hogy a szárazföld irányában elhagyják a Sziklát. A hetvenes években nem sokat használhatták gépjárműveiket, hiszen Gibraltárban kevesebb mint 30 km hosszú az aszfaltozott útszakasz,²⁰ spanyol területre pedig nem hajthattak át, mint ahogy ezt korábban oly sokszor tették. A maguk 6,5 km²-én, a gibraltáriak – már csak daczból is – megpróbálták jól érezni magukat, illetve felértékelődtek a helyi lehetőségek. A kerítészárás után felvirágoztak a gibraltári sport- és szabadidős egyesületek, aktívabb lett a kulturális, művészeti és társadalmi élet, házibulik, koncertek stb. követték egymást. Az intenzívebbé váló belső kötelékek és a külső fenyegetés megerősítették a helyi, gibraltári identitást.²¹ Utóbbiban nőtt a brit és európai kötődés: „1973-ban Gibraltár az Egyesült Királysággal együtt belépett az Európai Közösségekbe, ám a csatlakozási szerződés 28. szakasza számos területen mentesítette a Sziklát a közös politikák bevezetése alól.”²² Ilyen volt például a közös agrárpolitika és halászati politikák is.

Franco politikája nem tudta Gibraltárt visszaszerezni, ugyanakkor mint külső fenyegetés – karöltve a Gibraltáron belül egyre intenzívebbé váló helyi kötelékekkel – nagyban hozzájárult a gibraltári identitás megerősödéséhez, és ahhoz, hogy ennek van és volt egy spanyolelles éle, ami a mindenkor spanyol vezetéssel szembeni fenntartásként definiálható.

A spanyol kormányok Gibraltár-politikája alapjaiban nem változott meg. Kormányok jöttek és mentek, voltak demokratikus, autoriter és diktatorialis időszakok, változott az államforma, Gibraltár visszaszerzésének célja azonban több mint 300 éve konstans a spanyol

¹⁷ LEGUINECHE, Manuel (2002): Gibraltar: heridas abiertas. *Elpais.com*, 2002. 11. 03. Forrás: http://elpais.com/diario/2002/11/03/domingo/1036299158_850215.html (A letöltés dátuma: 2017. 04. 24.)

¹⁸ TÉLLEZ, Juan José (2013): *Yanitos. Viaje al corazón de Gibraltar (1713–2013)*. Sevilla, Fundación Pública Andaluza Centro de Estudios Andaluces. 280.

¹⁹ A komp 1969 júniusában működött utoljára. Az *ABC* a hónap végén a Punta Europa hajót tette címlapjára a következő lakonikus felirattal: „Az utolsó út. Ez a *Punta Europa* nevű hajó utolsó útja. A kompjárat, amely eddig Algeciras és Gibraltár között közlekedett, mátol nem üzemel.” Última singladura. *ABC*, 1969. 06. 27. 1.

²⁰ 29 km 2007-ben. *The World Factbook. Gibraltar* (2017). Washington D.C., Central Intelligence Agency. Forrás: www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html (A letöltés dátuma: 2017. 04. 04.)

²¹ GARCÍA, Ana (2011): *Gibraltar: My Rock*. (Dokumentumfilm) Revolution Films. Producerek: HYAMS, Josh – JACKSON, Amy.

²² SZABÓ Máté Csaba (2014): *A brit és amerikai külbirtokok státusza és biztonsági problémái*. (Doktori értekezés) Budapest, NKE. 107.

külpolitikában.²³ Ugyan a brit vezetés reménykedett abban, hogy a spanyol demokratikus váltás után a spanyol Gibraltár-politika is változni fog, azonban ez nem következett be. Erre utal, hogy a terület hovatartozása érvként merült fel Spanyolország NATO csatlakozása ellen. „Ha Spanyolország belép a NATO-ba, egy szövetséges gyarmatával kellene számolnia a saját területén” – idézte az *El País* 1981-ben Felipe Gonzálezt, a Spanyol Szocialista Munkáspárt vezetőjét.²⁴ További példaként hozható fel a spanyol Gibraltár-politika változatlanságára, hogy bár a diktátor 1975-ben meghalt, a gibraltári–spanyol határt csak 1982 decemberében nyitották meg, akkor is csak a gyalogosoknak. A járművek számára 1985 februárjától vált átjárhatóvá, csaknem egy évtizeddel Franco halála után. A késlekedés okainak elemzése helyett az *ABC* napilap a következőket írta az eseményről *A semmiért cserébe* cím alatt: „A spanyol kormány tágra nyitotta a kerítést, annak ellenére, hogy nem valószínű, hogy Nagy-Britannia cserébe bármit is felajánlana.”²⁵ A határ megnyitása időben nem sokkal előzte meg Spanyolország csatlakozását az Európai Közösséghez (1986). Utóbbi révén Gibraltár kérdése „európai belügy” lett.

A Szikla a 21. században

Gibraltár helyzete a századok során azért nem változott meg, mert sem a brit, sem a spanyol álláspont nem változott. A spanyol vezetés 1713 óta próbálta és próbálja visszaszerelni, Nagy-Britannia pedig tartja a területet. Ezért, paradox módon, a gibraltáriak nem is a spanyoloktól tartanak. Már hozzászórtak ahhoz, hogy a spanyol külpolitika a terület megszerzésére törekszik. Amitől a gibraltáriak valóban tartanak, az az, hogy a brit politika változik meg, elengedik őket, és akkor tényleg bekövetkezik az, amit a spanyol vezetés szeretne. A brit álláspont felpuhulására utaltak a 21. század eseményei. A brit és a spanyol fél nemcsak leült egymással tárgyalni, hanem megegyezésre jutott, és 2002-ben a gibraltáriaknak közös, brit–spanyol szuverenitást ajánlottak. Mindezt heves gibraltári reakció követte, amit tetten érhetünk a kérdésben tartott népszavazás statisztikaiban. A jogosultak 87,92%-a szavazott, és szinte mindenki (98,97%) a kettős szuverenitás ellen voksolt.²⁶ Az, hogy a kérdésről referendumot írtak ki, a gibraltáriakban gyanút, ellenérzéseket táplált Nagy-Britanniával szemben.²⁷ A népszavazás eredményét követően viszont a kedélyek mintha megnyugodtak volna. Ha azonban az *ABC* címlapjaiból indulunk ki, akkor ez a nyugalom inkább csak látszólagos. 1975 és 2016 között 167 Gibraltárral kapcsolatos címlap

²³ A Gibraltár-vitáról lásd még ZOLTÁN Márta (2007): *A gyarmati hadseregektől a békefenntartó műveletek modern, professzionális hadseregéig. A fegyveres erők szerepe, helyzete Spanyolország XX. századi történelmének fontos időszakában.* (Doktori értekezés) Budapest, ZMNE. 103–106; ÜÖ. (2006): Egy különös terület – Gibraltár. *Új Honvédségi Szemle*, 60. évf. 11. sz. 105–118.

²⁴ Si España entra en la OTAN, soportaría la colonia de un aliado en territorio propio. *Elpais.com*, 1981. 07. 26. Forrás: http://elpais.com/diario/1981/07/26/espana/364946404_850215.html (A letöltés dátuma: 2014. 09. 22.)

²⁵ A cambio de nada. *ABC*, 1985. 02. 05.

²⁶ El 98.97% de los gibraltareños vota contra la soberanía compartida (2002). *ABC*, 2002. 11. 08. Forrás: www.abc.es/hemeroteca/historico-08-11-2002/abc/Nacional/el-9897-por-ciento-de-los-gibraltarenos-vota-contra-la-soberania-compartida_142283.html (A letöltés dátuma: 2013. 01. 04.)

²⁷ Pár évvel korábban (2000-ben) a brit haditengerészet *Tireless* nevű atom-tengeralattjárójának gibraltári javítása elleni tiltakozás hozta össze – rövid időre – a gibraltáriakat és a spanyolokat.

jelent meg. Ezek 27%-a – azaz 45 címlap – datálódik a 2012 utáni évekre.²⁸ Bár a spanyol kormányok Gibraltár-politikája kontinuitást mutat azzal, hogy 2011-ben a konzervatív néppárt nyerte meg a választásokat, a spanyol külpolitika fellépése erőszakosabb lett a területtel kapcsolatban. Nem mellesleg, szintén 2011-ben, Gibraltár új vezetőt kapott Fabian Picardo személyében, aki teljes mellszélességben állt ki a brit opció mellett.

2013-ban, az utrechti béke 300. évfordulóján, alakult ki az első krízishelyzet. Okai a korábbi időszakra nyúltak vissza, a válságot kiváltó szikra azonban a halászati kérdés volt. A gibraltáriak szerint a spanyol halászok lehalászták a halakat, következképpen, az állatok szaporodását elősegítendő, szükségessé vált egy mesterséges zátony kialakítása a tengerben. Ezzel a spanyol fél nem értett egyet, a spanyol halászok nehezményezték a betontömbök tengerbe dobálását, mondván, azok a halászati helyszín megközelítését akadályozzák, ellehetetlenítik megélhetésüket. A spanyol külügyminisztérium büntető intézkedések foganatosítását helyezte kilátásba: 50 eurós adó a spanyol–gibraltári határon, amelynek összegéből kompenzálnák a spanyol halászokat; építési anyag szállításának tilalma Spanyolországból a Sziklára, illetve a spanyol légtér használatának korlátozása a Gibraltárra tartó gépek esetében. Fabian Picardo minderre a következőképpen reagált: „A spanyol vezetés úgy viselkedik, mint annak idején Franco, a volt diktátor.” Sőt, ennél tovább is ment, és azt mondta, hogy „a spanyol állítások olyan kijelentések, mint amilyeneket a világ közvéleménye Észak-Koreától szokott hallani, nem egy EU-tagállamtól”.²⁹

Gibraltár és a Brexit: 2016–2017

A 2016. június 23-i véleménynyilvánító brit népszavazáson, 72%-os részvételi arány mellett, a lakosság többsége (51,9 %) a Brexit mellett voksolt. Nem így a gibraltáriak, akiknek 95,9%-a támogatta az Egyesült Királyság bennmaradását az Európai Unióban.³⁰ A spanyol sajtó inkább borúlátónak mutatkozott a Brexittel kapcsolatban, tartva attól, hogy ez hátrányosan érintheti a kétoldalú brit–spanyol kereskedelmi kapcsolatokat; a spanyol gazdaság egyik húzóágazatát, a turizmust; illetve a Nagy-Britanniában dolgozó spanyolokat és a Spanyolországban élő brit nyugdíjas közösségeket. Továbbá, hogy az Egyesült Királyság felaprózódása egyes területek, például Skócia kiválásával lehetséges jövőbeli forgatókönyvvé válik, ami Spanyolországban is felerősíthetné a szeparatista mozgalmakat.

Az ország szétesésének rémképével szemben jelent meg az országegyesítés alternatívája, Gibraltár révén. A spanyol külpolitika többlépcsős tervvel számolt: először a terület közös spanyol–brit szuverenitás alá kerülne, végül spanyol kézre, ezáltal továbbra is élvezhetné az Európai Unió nyújtotta előnyöket. A spanyol ajánlat nem talált kedvező fogadtatásra Gibraltárban. Fabian Picardo a következőket üzenté José García Margallo spanyol

²⁸ PIQUÉ, Antoni Maria (2016): Gibraltar, tantes portades per no res. *Elnacional.cat*, 2016. 09. 25. Forrás: www.elnacional.cat/ca/cultura-idees-arts/abc-gibraltar-portades_112198_102.html (A letöltés dátuma: 2017. 04. 12.)

²⁹ HENDERSON–DOMINICZAK 2013.

³⁰ EU Referendum: The Result in Maps and Charts. *BBC*, 2016. 06. 24. Forrás: www.bbc.com/news/uk-politics-36616028 (A letöltés dátuma: 2017. 04. 12.); KIRK, Ashley – COLES, Malcolm – KROL, Charlotte (2017): EU Referendum Results and Maps: Full Breakdown and Find out How Your Area Voted. *The Telegraph*, 2017. 02. 24. Forrás: www.telegraph.co.uk/news/0/leave-or-remain-eu-referendum-results-and-live-maps/ (A letöltés dátuma: 2017. 04. 10.)

külgyminiszternek: „Semmiképpen, José! Soha nem fogja rátenni a kezét a Sziklára!” A spanyol politikus ekképpen reagált: „A kezemet nem is teszem rá, hanem a zászlónkat, azt igen, s hamarabb, mint azt ön [Picardo] gondolná.”³¹ A 2016 novemberében hivatalba lépő új spanyol külgyminiszter, Alfonso Dastis, folytatva elődje politikáját, Gibraltár közös, brit–spanyol szuverenitás alá kerülése mellett állt ki. A tervezett lépést spanyol részről logikus és nemes gesztusként értékelte. Fabian Picardo szerint viszont ez „egy olyan ragadozó nagylelkűsége, amely úgy véli, hogy a prédája meg fogja adni magát. Soha nem fogunk beletörödni a Szikla feletti brit szuverenitás bárminemű felhígulásába! – jelentette ki harciasan a gibraltári kormányfő”.³²

Kérdés volt, hogy a referendum után vajon az Egyesült Királyság hivatalosan is bejelenti-e kilépési szándékát az Európai Unióból, és ha igen, mikor. Végül erre 2017. március 29-én került sor. A kérdéses dokumentumban nem szerepel Gibraltár. A kiválási tárgyalásokról szóló, a 27 tagállamnak megküldött iránymutatásokban azonban már igen. „Miután az Egyesült Királyság elhagyja az Európai Uniót, semmilyen, az EU és az Egyesült Királyság között kötött egyezmény nem érvényes Gibraltár területére nézve, az Egyesült Királyság és Spanyolország közötti megegyezés nélkül.”³³ A kitélt mind a gibraltári, mind a brit vezetés kritizálta, mivel az Európai Unió elmozdult eddigi semleges pozíciójából, és a spanyol álláspontot tette magáévá. Ehhez persze azt is hozzátehetjük, hogy a nem túl távoli jövőben már csak Spanyolország lesz EU-tag, logikus tehát, hogy a szervezet a spanyol – és nem a brit – érdekeket képviseli.

„A *The Sunday Times* (kiemelés tőlem – Sz-V. M.) című tekintélyes konzervatív vasárnapi brit lap forrásai szerint Fabian Picardo, a gibraltári önkormányzat vezetője többször is kérte a brit kormányt, hogy az 50. cikkelyt aktiváló levél külön térjen ki Gibraltárra, és szögezze le, hogy az Egyesült Királyság és az EU jövőbeni kapcsolatrendszeréről szóló megállapodásnak a terület is legyen részese. A brit lapnak nyilatkozó gibraltári források szerint azonban Theresa May a spanyol kormány külön kérésére hagyta ki Gibraltárt az 50. cikkely aktiválását bejelentő leveléből – figyelmen kívül hagyva a brit külgyminiszterium fenntartásait is –, ám Madrid ezzel egy időben kilobbizta az EU-nál, hogy a válaszlevél-tervezetben szerepeljen Gibraltár kérdése.”³⁴

A dokumentum nagy port kavart Londonban, és a Szikla melletti nyilatkozatok és egyéb megnyilvánulások sorozatát váltotta ki. „Támogatásunk Gibraltár mögött Sziklaszilárd” – nyilatkozta Boris Johnson külgyminiszter. Nigel Farage UKIP-politikus (UK Independence Party; az Egyesült Királyság Függetlenségi Pártja) szerint „Donald Tusk és társai katasztrofális hibát követtek el. Mi nem egy kis nemzet vagyunk, amelyet sarokba

³¹ Margallo responde a Picardo: «La mano no, pondré la bandera, y mucho antes de lo que él cree» (2016).

³² BARBER, Tony (2017): Gibraltar Puts a Brave Face on Brexit. *Financial Times*, 2017. 02. 01. Forrás: www.ft.com/content/eb36b958-e878-11e6-967b-c88452263daf (A letöltés dátuma: 2017. 04. 04.)

³³ ROBERTS, Dan (2017): EU Draft Guidelines for Brexit Annotated – What They Say and What They Mean. *The Guardian*, 2017. 03. 31. Forrás: www.theguardian.com/politics/ng-interactive/2017/mar/31/eu-brexite-draft-guidelines-annotated (A letöltés dátuma: 2017. 04. 02.)

³⁴ Brexit: Madrid rászedte Londont Gibraltár ügyében (2017). *HVG*, 2017. 04. 02. Forrás: http://hvg.hu/vilag/20170402_Brexit_Madrid_raszedte_Londont_Gibraltar_ugyeben (A letöltés dátuma: 2017. 04. 03.)

szoríthatnak a túlfizetett, meg nem választott Eurokraták!”³⁵ Véleménye szerint „Gibraltáron áll vagy bukik a [brit–EU] megállapodás”.³⁶

Norman Tebbit, Margaret Thatcher volt minisztere odáig ment, hogy a spanyol területi integritás ürügyén felvetette a katalán szeparatista mozgalom brit támogatását. „Ha én lennék a Downing Street 10-ben, azt hiszem Madrid tudomására hoznám, hogy fontolóra vettem a katalán függetlenségi mozgalom vezetőinek meghívását, illetve azt, hogy a katalán függetlenség kérdését az Egyesült Nemzetek elé terjesszem”.³⁷ Bár Tebbit már nem tartozik a befolyásosabb politikusok közé, az üzenet és annak háttere mégis érdekes.

Nagy-Britanniának és Spanyolországnak valójában igen hasonló kihívásokkal kell szembenéznie. Mindkét országban vannak olyan régiók, ahol jelentős szeparatista erők működnek (Skócia és Észak-Írország, illetve Katalónia és Baszkföld). Mind Nagy-Britannia, mind Spanyolország rendelkeznek vitatott hovatartozású területekkel. Előbbire példa többek között a Falkland-szigetek³⁸ és Gibraltár, utóbbi esetében érdemes megemlíteni az észak-afrikai Melillát és Ceutát, amelyekre Marokkó tart igényt. Ceuta³⁹ éppen szemben helyezkedik el Gibraltárral, a Földközi-tenger bejáratát Afrikából őrzi.

Mind a brit, mind a spanyol fél kihasználhatta volna a másik sebezhetőségét, azonban ez korábban nem volt jellemző. Már csak azért sem, mert egy ilyen lépés könnyen visszautethetett volna. Az 1980-as évek elején, a Falkland-szigeteki konfliktus idején például a brit vezetésben felmerült az, hogy Spanyolország esetleg majd kihasználja, hogy Nagy-Britannia a távoli Patagónia mellett bonyolódott fegyveres konfliktusba, és megpróbálja erővel megszerezni Gibraltárt.⁴⁰ Úgy tűnik azonban, hogy a spanyolok nem terveztek fegyveres akciót, sőt ők akadályozták meg egyet. Az argentin katonai junta ugyanis egy csapat szabotőrt küldött Európába azzal a céllal, hogy robbantsanak fel valamit Gibraltárnál, lehetőleg egy brit hajót. A gyanú úgyszólván Spanyolországra terelődött volna, magával vonva a fegyveres konfliktus kiszélesedésének lehetőségét. Ebben a többszereplős összecsapásban pedig Nagy-Britanniának meg kellett volna osztania erejét a két ellenfél között, és az argentin katonai erők nagyobb eséllyel szerepelhettek volna sikeresen a Falkland-szigetekenél. A sors fintora, hogy az argentin szabotőröket épp a spanyol rendőrség tartóztatta le.⁴¹

³⁵ DEVLIN, Amanda (2017): We Won't Be Bullied by Overpaid Eurocrats' Nigel Farage Slams 'Dirty Tricks' over Gibraltar and Calls EU Leaders 'Inconsistent Bunch of Hypocrites'. *The Sun*, 2017. 04. 04. Forrás: www.thesun.co.uk/news/3250265/nigel-farage-slams-eus-dirty-tricks-over-gibraltar-and-calls-brussels-leader-inconsistent-bunch-of-hypocrites/ (A letöltés dátuma: 2017. 04. 11.)

³⁶ Nigel Farage Sparks European Parliament Storm with 'Behaving Like the Mafia' Comment (2017). *The Herald*, 2017. 04. 05. Forrás: www.heraldscotland.com/news/homenews/15204268.Nigel_Farage_sparks_European_Parliament_storm_with_behaving_like_the_Mafia_comment/ (A letöltés dátuma: 2017. 04. 20.)

³⁷ Un peñón enreda a España y el RU. *El Economista*, 2017. 04. 03. Forrás: <http://eleconomista.com.mx/seguridad-publica/2017/04/03/penon-enreda-espana-ru> (A letöltés dátuma: 2017. 04. 04.)

³⁸ Kettő főbb és több mint 200 kisebb szigetből álló szigetegyüttes, nagyjából 12 ezer km²-nyi területtel. Amerikában Islas Malvinasként is emelgetik (elismerve ezzel az argentin igényt), míg a terület Falkland-szigetek megjelölése brit elkötelezettségre utal(hat).

³⁹ Több mint 80 ezer lakosú, 20 km²-nél kisebb terület.

⁴⁰ El día cuando Thatcher temió un ataque de España en Gibraltar. *ABC*, 2012. 12. 29. Forrás: www.abc.es/espana/20121229/abci-thatcher-gibraltar-201212281821.html (A letöltés dátuma: 2013. 01. 04.)

⁴¹ La seguridad española desbarató un intento de sabotaje argentino contra Gibraltar en plena guerra de las Malvinas. *Elpais.com*, 1983. 10. 10. Forrás: http://elpais.com/diario/1983/10/10/espana/434588408_850215.html (A letöltés dátuma: 2013. 01. 04.)

2017-ben, Lord Howard teljesen más kontextusban hozta fel a brit–argentin konfrontációt Gibraltár kapcsán. „35 évvel ezelőtt egy másik brit miniszterelnök asszony [Margaret Thatcher] a fél világon át küldött fegyveres erőt, hogy megvédje a brit emberek egy kis csoportját egy másik spanyolul beszélő állammal szemben. Teljesen biztos vagyok abban, hogy jelenlegi miniszterelnök asszonyunk elődjéhez hasonló elkötelezettséget fog mutatni Gibraltár esetében.”⁴² A konzervatív brit politikus fegyveres beavatkozást helyezett kilátásba.

„El a kezekkel a Szikláinktól!”, harsogta a *The Sun* 2017. április 4-étől meginduló kampánya. A spanyol közösségi oldalakon mémek jelentek meg: felfegyverzett majmok – Gibraltár mobilizálja elitcsapatait a Spanyolországgal növekvő feszültség miatt cím alatt például –, illetve egy „viharvert” brit királynő, akinek a jobb szemén óriási monokli éktelenkedik. A felirat ez esetben: „A spanyolokkal nem lehet packázni. Gibraltár spanyol.”⁴³

A britek szerint viszont brit. Nigel Farage az uniós keretmegállapodás-tervezetet egyenesen aljasnak nevezte. „Annyit szeretnék még mondani – tette hozzá –, hogy hála Istennek távozunk”⁴⁴ – utalva ezzel Nagy-Britannia kilépésére az Európai Unióból. Azáltal, hogy a brit politikus ebben az esetben Gibraltárt a Brexit opció megerősítése mellett hozta fel, a területi vitát belpolitikai érvként is használta.

Összegzés

Gibraltár esetében a brit belpolitikai megfontolások mellett természetesen nem lehet figyelmen kívül hagyni a szigetország stratégiai érdekeltségeit a Mediterráneumban. Cipruson jelenleg is két brit katonai bázis működik. Gibraltáron 1991-ig állomásoztak brit katonai egységek. Manapság inkább kiképzőhely, illetve konfliktusok idején ugródeszka, mint például a líbiai beavatkozás esetében. A Földközi-tenger térségének komplex, politikai, migrációs és humanitárius válságai megerősítették Gibraltár birtoklásának jelentőségét.

Ezért valószínűsíthető, hogy a brit politika Gibraltárral kapcsolatban nem fog a közeljövőben megváltozni, „felpuhulni”. Sőt, talán Nagy-Britanniának most még inkább szüksége lesz a Sziklára. Az Európai Unióhoz tartozás/kiválás kérdése nagyon megosztotta a brit társadalmat. Utóbbi csak minimális különbséggel nyert. A Brexittel ráadásul felvetődött Nagy-Britannia szétesésének scénáriója, az EU-barát Skócia lehetséges kiválásával. Így szinte kapóra jött a Gibraltár-vita, hiszen a terület hovatartozása nemcsak a spanyol, hanem a brit nemzeti érzelmeket is felszította. Olyan konszenzustéma, amely mögött az Európai Unióhoz való hozzáállástól függetlenül felsorakozhatnak az angol, a walesi, az ír és a skót lakosok.

Gibraltár zászlaján vizuálisan is megjelenik a kulcs mint jelkép. A terület hagyományosan a Mediterráneum kulcsa. Vajon lehet-e a brit nemzeti konszenzus (egyik) kulcsa is?

⁴² ASTHANA, Anushka (2017): Theresa May Would Go to War to Protect Gibraltar, Michael Howard Says. *The Guardian*, 2017. 04. 02. Forrás: www.theguardian.com/politics/2017/apr/02/britain-and-eu-worse-off-without-brex-it-deal-says-michael-fallon (A letöltés dátuma: 2017. 04. 04.)

⁴³ LOCKETT, John (2017): Sour Senors! Spanish Memes Mock Britain Comparing Hero Soldiers to Gibraltar's Monkeys and Showing the Queen Covered in Bruises. *The Sun*, 2017. 04. 21. Forrás: www.thesun.co.uk/news/3379878/spanish-memes-mock-britain-comparing-hero-soldiers-to-gibraltars-monkeys-and-showing-the-queen-covered-in-bruises/ (A letöltés dátuma: 2017. 04. 29.)

⁴⁴ Nigel Farage Sparks European Parliament Storm with 'Behaving Like the Mafia' Comment (2017).

Felhasznált irodalom

- A cambio de nada. *ABC*, 1985. 02. 05.
- ASTHANA, Anushka (2017): Theresa May Would Go to War to Protect Gibraltar, Michael Howard Says. *The Guardian*, 2017. 04. 02. Forrás: www.theguardian.com/politics/2017/apr/02/britain-and-eu-worse-off-without-brexit-deal-says-michael-fallon (A letöltés dátuma: 2017. 04. 04.)
- BARBER, Tony (2017): Gibraltar Puts a Brave Face on Brexit. *Financial Times*, 2017. 02. 01. Forrás: www.ft.com/content/eb36b958-e878-11e6-967b-c88452263daf (A letöltés dátuma: 2017. 04. 04.)
- Brexit: Madrid rászedte Londont Gibraltár ügyében (2017). *HVG*, 2017. 04. 02. Forrás: http://hvg.hu/vilag/20170402_Brexit_Madrid_raszedte_Londont_Gibraltar_ugyeben (A letöltés dátuma: 2017. 04. 03.)
- Cierre de la frontera con Gibraltar. *ABC*, 1966. 10. 26.
- DEVLIN, Amanda (2017): We Won't Be Bullied by Overpaid Eurocrats' Nigel Farage Slams 'Dirty Tricks' over Gibraltar and Calls EU Leaders 'Inconsistent Bunch of Hypocrites'. *The Sun*, 2017. 04. 04. Forrás: www.thesun.co.uk/news/3250265/nigel-farage-slams-eus-dirty-tricks-over-gibraltar-and-calls-brussels-leader-inconsistent-bunch-of-hypocrites/ (A letöltés dátuma: 2017. 04. 11.)
- El 98.97% de los gibraltareños vota contra la soberanía compartida (2002). *ABC*, 2002. 11. 08. Forrás: www.abc.es/hemeroteca/historico-08-11-2002/abc/Nacional/el-9897-por-ciento-de-los-gibraltarenos-vota-contr-la-soberania-compartida_142283.html (A letöltés dátuma: 2013. 01. 04.)
- El día cuando Thatcher temió un ataque de España en Gibraltar. *ABC*, 2012. 12. 29. Forrás: www.abc.es/espana/20121229/abci-thatcher-gibraltar-201212281821.html (A letöltés dátuma: 2013. 01. 04.)
- EU Referendum: The Result in Maps and Charts. *BBC*, 2016. 06. 24. Forrás: www.bbc.com/news/uk-politics-36616028 (A letöltés dátuma: 2017. 04. 12.)
- GARCÍA, Ana (2011): *Gibraltar: My Rock*. (Dokumentumfilm) Revolution Films. Producerek: HYAMS, Josh – JACKSON, Amy.
- GOVAN, Fiona (2013): The battle over Ceuta, Spain's African Gibraltar. *The Telegraph*, 2013. 08. 10. Forrás: www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/spain/10235205/The-battle-over-Ceuta-Spains-African-Gibraltar.html (A letöltés dátuma: 2017. 04. 04.)
- HAIGH, Robert Henry – MORRIS, Dennis. S. (1992): *Britain, Spain and Gibraltar 1945–1990: The Eternal Triangle*. London – New York, Routledge.
- HENDERSON, Barney – DOMINICZAK, Peter (2013): Gibraltar Dispute Is a 'Serious Concern', Says David Cameron. *The Telegraph*, 2013. 08. 05. Forrás: www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/spain/10223065/Gibraltar-dispute-is-a-serious-concern-says-David-Cameron.html (A letöltés dátuma: 2017. 03. 26.)
- HILL, George (1974): *Rock of Contention. A History of Gibraltar*. London, Robert Hale Co.
- INCZE Jenő (1969): *A Gibraltár körül folyó brit–spanyol vita*. London, s.n.
- KIRK, Ashley – COLES, Malcolm – KROL, Charlotte (2017): EU Referendum Results and Maps: Full Breakdown and Find out How Your Area Voted. *The Telegraph*, 2017. 02. 24. Forrás: www.telegraph.co.uk/news/0/leave-or-remain-eu-referendum-results-and-live-maps/ (A letöltés dátuma: 2017. 04. 10.)
- KOVÁCS Barnabás (2009): Gibraltár: az önrendelkezési jog újabb erőpróbája. *Külügyi Szemle*, 8. évf. 1. sz. 166–185.
- La alambra de Gibraltar. *ABC*, 1966. 10. 20.

- La seguridad española desbarató un intento de sabotaje argentino contra Gibraltar en plena guerra de las Malvinas. *Elpais.com*, 1983. 10. 10. Forrás: http://elpais.com/diario/1983/10/10/espana/434588408_850215.html (A letöltés dátuma: 2013. 01. 04.)
- LEGUINECHE, Manuel (2002): Gibraltar: heridas abiertas. *Elpais.com*, 2002. 11. 03. Forrás: http://elpais.com/diario/2002/11/03/domingo/1036299158_850215.html (A letöltés dátuma: 2017. 04. 24.)
- LINCOLN, Simon J. (1994): The Legal Status of Gibraltar: Whose Rock is it Anyway? *Fordham International Law Journal*, Vol. 18, Iss. 1. 292–293. Forrás: <http://ir.lawnet.fordham.edu/ilj/vol18/iss1/8> (A letöltés dátuma: 2017. 04. 04.)
- LOCKETT, John (2017): Sour Senors! Spanish Memes Mock Britain Comparing Hero Soldiers to Gibraltar's Monkeys and Showing the Queen Covered in Bruises. *The Sun*, 2017. 04. 21. Forrás: www.thesun.co.uk/news/3379878/spanish-memes-mock-britain-comparing-hero-soldiers-to-gibraltars-monkeys-and-showing-the-queen-covered-in-bruises/ (A letöltés dátuma: 2017. 04. 29.)
- Margallo responde a Picardo: «La mano no, pondré la bandera, y mucho antes de lo que él cree» (2016). *ABC*, 2016. 10. 06. Forrás: www.abc.es/espana/abci-margallo-responde-picardo-mano-no-pondre-bandera-y-mucho-antes-cree-201610060032_noticia.html (A letöltés dátuma: 2017. 03. 26.)
- Nigel Farage Sparks European Parliament Storm with “Behaving Like the Mafia” Comment (2017). *The Herald*, 2017. 04. 05. Forrás: www.heraldsotland.com/news/homenews/15204268.Nigel_Farage_sparks_European_Parliament_storm_with__behaving_like_the_Mafia__comment/ (A letöltés dátuma: 2017. 04. 20.)
- PIQUÉ, Antoni Maria (2016): Gibraltar, tantes portades per no res. *Elnacional.cat*, 2016. 09. 25. Forrás: www.elnacional.cat/ca/cultura-idees-arts/abc-gibraltar-portades_112198_102.html (A letöltés dátuma: 2017. 04. 12.)
- Question of Gibraltar* (1966). [Res/2231] 1966. 12. 20. Forrás: www.refworld.org/docid/3b00f05a3a.html (A letöltés dátuma: 2017. 04. 28.)
- ROBERTS, Dan (2017): EU Draft Guidelines for Brexit Annotated – What They Say and What They Mean. *The Guardian*, 2017. 03. 31. Forrás: www.theguardian.com/politics/ng-interactive/2017/mar/31/eu-brexite-draft-guidelines-annotated (A letöltés dátuma: 2017. 04. 02.)
- Si España entra en la OTAN, soportaría la colonia de un aliado en territorio propio. *Elpais.com*, 1981. 07. 26. Forrás: http://elpais.com/diario/1981/07/26/espana/364946404_850215.html (A letöltés dátuma: 2014. 09. 22.)
- SZABÓ Máté Csaba (2014): *A brit és amerikai külbirtokok státusza és biztonsági problémái*. (Doktori értekezés) Budapest, Nemzeti Közzolgálati Egyetem.
- The 1967 Referendum*. Gibraltar. The unofficial homepage. Forrás: www.gibnet.com/library/ref1.htm (A letöltés dátuma: 2012. 10. 10.)
- The World Factbook. Gibraltar* (2017). Washington D.C., Central Intelligence Agency. Forrás: www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html (A letöltés dátuma: 2017. 04. 04.)
- Un peñón enreda a España y el RU. *El Economista*, 2017. 04. 03. Forrás: <http://eleconomista.com.mx/seguridad-publica/2017/04/03/penon-enreda-espana-ru> (A letöltés dátuma: 2017. 04. 04.)
- ZOLTÁN Márta (2006): Egy különös terület – Gibraltár. *Új Honvédségi Szemle*, 60. évf. 11. sz. 105–118.
- ZOLTÁN Márta (2007): *A gyarmati hadseregektől a békefenntartó műveletek modern, professzionális hadseregéig. A fegyveres erők szerepe, helyzete Spanyolország XX. századi történelmének fontos időszakaiban*. (Doktori értekezés) Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem.